

[Tshivenda]

Phamufulethe iyi i a wanala na kha dzinwe nyambo. Vha humbelwa uri vha vhudzise we a vha fha henei phamufulethe kana vha founele kha 447-9593.

Naa nwana wavho ndi mupfufhisa kha vhanwe vhana vha murole wawe?

Naa o bebiwa zwanda zwawe na milenzhe yawe zwo onyana?

Naa o vha e na lunwe lukanda kha mukulo wawe wothe?

Arali e khomba, o lenga u tunga madamu kana ho ngo lenga?

Naa ha ngo thoma u vhona nwedzi kana maduvha o mbo di ima?

Naa vhone vha mupfufhisa kha vhanwe vhafumakadzi?

Naa vho kundelwa u vha na madamu kana u thoma u vhona nwedzi nga tshifhinga tshine vhanwe vhasidzana vha thoma ngatsho?

Naa vho tunga madamu vha mbo di thoma u vhona nwedzi, fhedzi u vhona nwedzi havho ho mbo di ima musi vha tshe khomba?

Naa vha na lunwe lukanda kana vho vhuya vha vha na lunwe lukanda kha mukulo wavho wothe?

Naa zwo vha kondela u vha na thumbu?

Arali hu na he vha fhindula uri ee kha inwe ya mbudziso idzi, vhone kana nwana wavho a nga vha na vhulwadze vhune ha pfi Thenasindiromu (Turner Syndrome). Na musi arali hu tshi tou vha na zwinwe zwa hezwo zwo bulwaho, vhone kana nwana wavho vha nga kha di vha na Thenasindiromu. Kha vha ise phamufulethe hei kha dokotela wavho kana kiliniki ya henefho ha havho vha humbele uri hu itwe ndingo dza nyimele yo raliho.

Ndi nga mini vha tshi tea u ita ndingo?

U itiwa ndingo a zwi kondi. Dzi katela u dzhiwa ha manwe malofha matuku ane a do tolwa nga tshifhinga tsha vhege tharu.

Arali vhone kana nwana wavho e na Thenasindiromu, zwa khwine ndi uri vha zwi divhe. Havha vhafumakadzi vha tshila vhutshilo vhulapfu u fana na vhanwe. Vha nga kona u tshila vhutshilo ho fhelelaho.

Fhedzi, vha tea u tolwa zwavhudi nga dokotela ane a divha nga ha vhulwadze uvho. Ndi nga nthani hauri vhasidzana avho na vhafumakadzi vhenevho vha nga vha khomboni ya manwe malwadze – fhedzi ane a nga langea na u ilafhea. Madokotela vha tea u divha uri vha tea u tola uri hu na vhulwadze uvhu na.

Vhulwadze uvhu vhu vhangwa nga mini?

Thenasindiromu I vhangwa nga khombo thukhu dza mupo. Muthihi kha vhasidzana vhanwe na vhanwe vha 2 500 u do vha na hovhu vhulwadze.

Murado munwe na munwe wa muvhili wavho wo itwa nga sele dza dzimilioni. Nga ngomu ha sele inwe na inwe hu na khuromosomu dzashu. Khuromosomu dzi dzudzanya pulane ya muthu munwe na munwe. Ndi dzone dzine dza ita uri rothe ri fane nga ndila nnzhi, fhedzi dza dovha dza ita uri munwe na munwe asi fane na munwe.

Vhukati ha dzikhurozomu dzashu, hu na dzikhurosomu dza mbeu. Hedzi ndi dzone dzine dza ita uri ri aluwe ri vhe vhanna kana vhafumakadzi. Vhanna vha na khurumosomu dza X na Y, ngeno vhafumakadzi vha na khurumosomu dza X na X.

Vhasidzana vhane vha vha na Thenasindiromu vha vha vho bebwa vha na X nthihi fhedzi. Hezwi a zwi ambi uri muthu ane a vha na Thenasindiromu ndi mufumakadzi a songo fhelelaho. Vha tou vha vhafumakadzi vho fhelelaho sa mufumakadzi munwe na munwe.

Naa ndi mulandu wavho?

Aiwa, na khathihi a si mulandu wa muthu. Nahone a I anzeli u vha yo tou pfukiselwa nga munwe mubebi. Musi nwana a tshi khou aluwa u bva kha gumba lo nyoriwaho a tshi khou ya u vha futusi nga ngomu mbumbeloni ya mme, sele dza nwana ane a khou aluwa dzi lata X nthihi kana tshipida tsha X. Nwana u ya phanda na u wana sele dzine dza vha na X nthihi.

Arali sele dza thoma u lata X nga murahu ha musu nwana o no thoma u aluwa, hu nga vha na thaidzo kha dzinwe dza sele dzawe. Zwi amba uri u vha na zwi no sumbedza u vha na Thenasindiromu thukhu nahone a nga si tou kwamea u fana nwana a re na Thenasindiromu yo fhelelaho.

Nyimele hei i bevelela fhedzi kha vhasidzana ngauri muthu munwe na munwe u toda X naho i tshi nga vha nthihi uri a kone u tshila. Arali sele dza nwana wa mutukana dza lata X zwi amba uri u do sala na Y fhedzi. U do lovha a saathu u bebiwa.

U vha na Thenasindiromu zwi amba mini?

- Vhafumakadzi vhane vha vha na Thenasindiromu ndi vhapfufhi nga maanda kha vhanwe vhafumakadzi. Tshikati tsha vhulapfu ha mufumakadzi ane a pfi wa thena ndi 143cm (4ft 8ngomu). A nga kha di vha mupfufhi kana mulapfu kha senthimitha idzi dzo bulwaho zwi tshi ya nga vhulapfu ha vhabebi vhawe. Homoni dza nyaluwo dzi nga kha di ita uri havha vhasidzana vho raloho vha vhe vhalapfu, nauri dzi nga kha di shandukisa vhulapfu havho uri vhu vhe kha muelo wa vhukuma arali vha tevhezela ndaela zwavhudi. Heli dzilafho li a dura nahone a li newi nga TS kha zwibadela zwa mavundu. Fhedzi zwinwe zwikimu zwa dzilafho la mushonga zwi a li badelela. Kha vha humbele dokotela wavho a vha fhirisele kha muendokhirinolodzhi wa tshibadela tsha muvhuso kana tsha phuraivethe uri vha kone u vhudzisa nga ha dzilafho heli. Naho havha vhasidzana vha vhatuku, vha a kona u shuma na u tshila zwavhudi sa vhanwe vhatu.
- Kha vhutshilo havho, ovari dzavho dzine dza beveledza dzihomoni dzine dza ita uri vha kone u dzhena kha vhukomba, dzi anzela u tavhanya u guma u shuma. Zwi a konadzea uri vha newe dzinwe homoni dzine dza nga vha thusa uri vha aluwe sa vhanwe vhafumakadzi. Hezwi zwi nga ambiwa fhedzi nga dokotela ane a divha nga nyimele yeneyo. Vhafumakadzi vhanzhi vhane vha vha na Thenasindiromu a vha bebi. Vha tea u amba na dokotela wavho kana tshigwada

tsha u nea thikhedzo nga ha zwine vha nga ita zwone. (kha vha sedze zwidodombedzwa zwa u ri vha nga vha kwama hani).

- Vhasidzana na vhafumakadzi vhane vha vha na Thenasindiromu vha nga vha na malwadze a mbilu tswio na thaidzo dzi yelanaho na dundelo. Vha nga kha di vha na vhwadze ha swigiri kana vha vha na levele dza fhasi dza thyairoid. Dzothe dzi a lafhea.
- Vhafumakadzi vhanzhi vhane vha vha na Thenasindiromu vha mbo di khwathesa. Vha tea u ambelana na dokotela nga ha zwine vha tea u ita. Vha tea u la zwiliwa zwine zwa vha na pfushi na u ita ndowe-ndowe dza misi yothe.
- Havha vhafumakadzi vha nga di vha vhane vha shona na u sa toda u didzhenisa kha zwithu ngauri vha dzulela u kolelwa nga ha saizi yavho. Thaidzo ya kwalutshela kwavho i nga vha tswela mutakalo kana ya ita uri vha vhe na mutsiko. Kha vhaswa, i nga shandukisa mikhwa yavho. Hezwi zwi fanela u ambiwa na dokotela kana tshigwada tsha u nea thikhedzo. Vha nga kha di pfukiselwa kha musaikhodzhi kana mushumeli wa mutakalo.
- Havha vhana vha vha vhe na vhutali ho linganelaho. Vha nga kona u shuma zwavhudi u fana na vhanwe vhana tshikoloni. Fhedzi vhunzhi havho vha a tambula nga u sa kona malugana na zwa u guda. Hezwi zwi nga ita uri vha kondelwe nga u nwala zwo nakaho kana u nwala nga u tavyanya sa vhanwe vhana. Vha dovha vha kondelwa na nga u diimisela kha mushumo wa tshikolo, nahone vha a kondelwa nga mbalo. A zwi ambi uri vhasidzana vhothe vhane vha vha na Thenasindiromu vha na thaidzo dzenedzi. Dzi nga kona u langea nga u funziwa zwavhudi na zwinwe-vho. Kha vha talutshedzane na dokotela wavho kana tshigwada tsha u nea thikhedzo nga ha zwenezwi.

Naa Tshigwada tsha Vhukwamani tsha Thenasindiromu Tshi shuma mini?

Ri nekedza mafhungo na thuso kha vhasidzana na vhafumakadzi vhane vha vha na Thenasindiromu khathihi na mita yavho. Ri lingedza u ita uri hu vhe na u pfesesa na u disa manwalo a mafhungo u itela u konanya mirado yashu. Ri hone u vha nea ngeletshedzo na kha nyimele khathihi na u tsivhudza vhatu arali hu na thuso ine vha khou i toda. Munwe na munwe u a tendelwa u vha murado.

Zwidodombedzwa zwa Vhukwamani:

Lutingo/Fekisi: 447 9593

e-mail: josie@pixie.co.za

Ngeletshedzo ya zwa Dzhini i do vha thusa uri vha kone u pfesesa nyimele. I wanwa nga mahala kha vha si na thusedzo ya zwa mushonga. Dzikilini dzi wanala zwibadela zwa Johannesburg, Baragwanath, Tshibadela tsha Coronation na tshibadela tsha Donald Gordon Medical Centre. Vha nga lugisa zwa u tangana ng a u kwamana na Zain kha 27-11-489 9224 kana zain.jakoet@nhls.ac.za.

Dzi a wanala kiliniki dzaKiliniki dza Bloemfontein (27-31-405 3047), Cape Town (27-21-406 6337 / 6297) na Durban (27-31-719 6556).